

Vladas Terleckas - Kovo 11-osios Akto signataras, ekonomikos mokslų daktaras, docentas, ilgametis Vilniaus universiteto dėstytojas, mokslininkas. Bankininkystės ir pinigų istorijos tyrinėtojas. Ir staiga kaip perkūnas iš giedro dangaus kad svies jis žaibus mūsų iškiliausiems nūdienos istorikams... Kas atsitiko? Ir su kuo atsitiko - su istorikais ar V.Terlecku?

- Internete aptikau atsiliepimų apie jūsų knygą "Istorijos perrašinėjimai ir smaginimasis Lietuvos atsilikimu", išleistą prieš porą metų. Apsidžiaugiau, kad radau bendramintį, kad abu panašiai žiūrime į istorikus, kurie šiuo metu diktuoja Lietuvos istorijos madas. Mane prie tokio požiūrio atvedė nauji vėjai, liūdnai, bet garsiai švilpaujantys jų galvose. Kokie vėjai jus prie panašių, tik gerokai aštresnių minčių atpūtė?

- Į tą istoriją įkritau klausydamas "Būtovės slėpinių". Iš pradžių turbūt, kaip ir daugelis, žavėjausi. Tik netrukus palaipsniui, palaipsniui ėmė kauptis kažkoks skepticizmas. Na, negaliu ramiai klausytis, kai tau kala į galvą, kad visa Lietuvos istorija yra "ubagiška", kai patys pilame ant savęs paplavas: Lietuvos didieji kunigaikščiai - neišmanėliai, šunsnukiai, Lietuva - amžina atsilikėlė, lietuvis - barbaras, plėšikas, vėluojančios sąmonės, istorinis antisemitas, o mūsų knygnešiai - prekijai kontrabandininkai. Net tarybiniais laikais nebuvo tyčiojamasi iš mūsų tautos praeities. O dabar, pasirodo, toks tyčiojimas yra novatoriškumo ir modernumo ženklas.

- Sustokite - šiurpas kūnu laksto... Kažkaip nenoriu tikėti, kad mūsų istorijos korifėjai tokius užgaulius teiginius drabstyti...

- Matote, aš šituos "drabstymus" registruoju. Girdėjau, kad jau esu kažkieno pramintas istorikų inspektoriumi. Bet jūs man dabar pasakykite. "Respublikoje" ketvirtadieniais su savo pašnekovais dažnai kalbate apie patriotizmą, kurio vis mažiau randate mumyse. Tai kas žmoguje labiausiai formuoja pilietiškumą, patriotizmą, ištikimybę tėvynei? Ogi ISTORIJA! Tai kodėl korifėjais jūsų pavadinti istorikai daro atvirksčiai? Aš seku ir vadovėlius. Per juos keliauja tie patys šampai, užgaunantys mumyse dar likusius patriotizmo jausmus, pažeidžiantys juos.

Manau, ne be reikalo profesorius Vytautas Landsbergis Lietuvos istorijos institutą pavadino "Lietuvos istorijos revizavimo institutu". Kaip ir ne be reikalo istorikas Tomas Baranauskas viešai pareiškė jaučiąs gėdą prisipažinti, kad dirba tame institute.

- Ir visa tai yra jūsų knygoje apie istorijos perrašinėtojus?

- Gal ir ne viskas. Šiomis dienomis turėtų pasirodyti nauja mano knyga "Lietuvos istorijos klastojimo ir niekinimo iššūkiai". Tikiuosi, suspėsime knygų mugei.

- Kas ją leidžia?

- "Versmės" leidykla. Jūsų ketvirtadienio pokalbių herojus Petras Jonušas. Tas pats, kuris "Respublikoje", ko gero, pirmasis prabilo apie Tūkstantmetį, pavogtą iš mūsų.

- Truputį su nerimu žiūriu į tą tūkstantmetį. O jeigu staiga profesoriai Bumblauskas ar Gudavičius kur nors Vokietijoje ar Lenkijoje kitais metais, - šiemet, tūkstantmečio metais, jie labai užimti ir to niekaip nespėtų padaryti, - ims ir ras duomenų, kad, tarkim, Lietuvos vardas buvo minimas penkiais šimtais metų anksčiau?

- Akademikas Zigmas Zinkevičius, remdamasis kalbos duomenimis, dar prieš daugelį metų teigė, kad Lietuvos vardas Rytų slavams buvo žinomas 500 metų anksčiau, nei jį pamini Kvedlinburgo analai, kuriais remdamiesi ir minime Tūkstantmetį.

Tik nemanau, kad kas nors rausis archyvuose ankstesnės datos ieškodamas. Pakako istorikui Tomui Baranauskui pusšimčių metų paankstinti Lietuvos valstybės atsiradimą - ir viskas. Disertacijos neapsigynė.

Kaip jums atrodo: už ką kai kurie mūsų profesoriai apdovanoti Lenkijos ordinais? Dar akademikas Merkys yra prasitaręs, kad mūsų istorikus veikia įsipareigojimai užsienio fondams ir institucijoms. Gėda žiūrėti į mūsų istorikų pataikavimą lenkų istorikams. Lenkai patys iš jų šaiposi. Tai vėl, žiūrėk, kitas istorikas dėl giminytės ryšių ar kitokių įsipareigojimų staiga ima pataikauti vokiečių istorikams ir skelbti, kad lietuviai - Klaipėdos krašto okupantai...

- O kokia forma jūs oponuojate mūsų istorijos elitui?

- Rankomis nesimušame. Tik nepagalvokite, kad save visada laikau teisiu. Aš tiesiog noriu išgirsti argumentuotą istorikų nuomonę konkrečiais klausimais, kurie man, ekonomistui, labai besidominčiam istorija, kykla, o ne visada gali kilti "grynam" istorikui.

Tarkim, tuometis Lietuvos istorijos direktorius Nikžentaitis šaiposi iš XIII-XIV a. mūsų karių - neva jie tik medžio žievės valteles turėjo. Ir pateikia iš kronikos žinutę. Atsiverčiu tą kroniką - tikrai: lietuviai žievės valtelėmis persikėlė per Dauguvą, o vokiečiai juos sunaikino. O paimi Dusburgo kroniką ir ten randi: XIV a. pradžioje prie Veliuonos, Nemune, vyksta mūšis su kryžiuočiais. Lietuviai laivais į kitą krantą perkelia 400 raitelių su žirgais. Tai medžio žievės valtelėmis? Taip?

O Nikžentaitis man oponuoja, kad tokio mūšio prie Veliuonos apskritai nebuvo. Buvau priverstas jam nusiūsti šaltinius su nurodytais puslapiais. Skaityk, žmogau. Tai taip ir diskutuojame. Kol sulauki, pavyzdžiui, profesoriaus Gudavičiaus atsakymo, esą mano ir Tomo Baranausko galvose skystis jau yra silpnokas...

- Labai mokslinė argumentacija.

- Arba skaitau kroniką apie Medininkų vietovę. Per vieną žygį kryžiuočiai iš čia išvarė 600 ar 800 žirgų. Po dvejų metų iš tos pačios apylinkės jau išvaro 1200 žirgų. Įsivaizduojate, per dvejus metus atkuriamą bandą. Kaip efektyviai veikia ūkis! Kokie darbštūs žmonės čia gyveno... O mums primygtinai įrodinėjamas vien skurdas.

Jūs tik pažiūrėkite, ką mūsų didysis filosofas Stasys Šalkauskis šiuo klausimu sakė: "Pagal krikščionišką etiką savo tautos ir Tėvynės meilė - moraliai privaloma jausena". Jausena...

Vadinasi, tu gali net nesuvokti, kad tą jauseną turi. Ji tavyje veikia ir veikia tave. Sakykime, daugelio mūsų tėvai kaime buvo tikri patriotai, neretai net nežinantys šito žodžio. Bet jie jį jautė. Tai kodėl ta jausena mūsų kai kurių istorikų yra naikinama?

Vienas švedų mokslininkas atliko visuomenės tyrimus ir padarė išvadą, kad "tautinė savimonė ir tautos bendrumo suvokimas yra tikras visuomenės moralinis vadovas, be kurio ji pavirstų destruktvyvia mase". O ką sako mūsų psichologų organizacijos tyrimo rezultatai, pernai paskelbti, rodos, "Respublikoje"? Kad viena svarbiausių savižudybių priežasčių yra tautinės kultūros, patriotizmo, savo tautos niekinimas. Taip sunaikinami bendrumo ryšiai. Žmogus tampa vienišius. Jam sunkiau pakelti tai, kas jį užgriūva. O kai yra bendrumas, yra ir petys, į kurį galima atsiremti.

Patriotizmas mums niekada netrukdė atjausti kitų. Tie patys mūsų kaimo žmonės, mūsų tėvai buvo patriotai, tačiau per karą verkė dėl žydų ir gelbėjo juos rizikuodami savo ir vaikų gyvybėmis, užjautė Lenkiją, kai ją užpuolė hitlerinė Vokietija, nepaisant to, kad vos metai buvo praėję nuo lenkų ultimatumo Lietuvai. O ar nešelpė jie pabėgėlių vokiečių ar blokadininkų leningradiečių?..

- Ačiū, gerbiamas docente, už tokį temperamentingą pasišnekėjimą

Straipsnis publikuojamas iš: <http://www.ve.lt/?data=2009-02-12&rub=1225371800&id=123444>